

Estudi comparat entre la legislació de Catalunya i la Comunitat de Madrid

Carmen María Gómez Sempere*

Consol Martí Balldelou**

La constitució Espanyola promou un Estat autonòmic on les competències fonamentals en la promulgació de les lleis són exercides per l'Estat, però a la vegada, traspasa competències legislatives en determinades matèries a les Comunitats Autònomes. Aquest és el cas de l'àrea d'educació, i més concretament en matèria de convivència escolar i en el tractament de la mediació.

La mediació escolar no sols es defineix com una metodologia de resolució de conflictes, sinó que és útil en la prevenció de conflictes futurs i incorpora eines per a fer front a situacions de disputa que puguin sorgir al llarg de la nostra vida. Créixer i desenvolupar-se dins la cultura de la mediació no sols ens ajudarà a tenir una millor convivència a l'escola, sinó que ens impulsarà a extrapolar-lo a la nostra vida d'adults y convertir-nos en persones assertives i capaces de solucionar qualsevol situació polèmica amb coherència, calma i respecte.

1. Referència històrica

El terme mediació en les “cultures modernes” sorgeix com iniciativa del que es denomina justícia restaurativa o reparadora. Aquesta nova perspectiva de justícia té com a finalitat una trobada entre víctima-infractor en el procés.

Ja des de principis dels 80 es anaven aplicant programes de mediació a les escoles, però no és fins als anys 90 quan s'instaura la mediació escolar a Espanya, que portada a terme pel professorat i grups no escolars de mediadors, sorgeix de forma irregular, sent pioneres les Comunitats Autònomes de País Basc, Catalunya i Madrid.

A Catalunya, les primeres experiències mediadores es van donar el 1996 en alguns instituts per part del professorat que havia rebut formació en mediació. Anys més tard (2001), Catalunya va iniciar el seu primer programa impulsat pel Departament d'Educació en els centres de Secundària. En 2006, s'aprova el *decret 279/2006 sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya*, en el que es recull específicament la mediació escolar i els seus termes.

Per altra banda, la Comunitat de Madrid imparteix el primer curs de formació de mediació escolar en 1997, i un any més tard sorgirà el material “*Mediación de Conflictos en Instituciones Educativas. Manual para la formación de mediadores*”. Aquest programa va ser el primer en concebre els problemes de convivència com a qüestió que afecta tota la comunitat educativa.

2. Normativa sobre mediació escolar

Com hem senyalat, el sistema d'organització de l'Estat emet lleis que confereixen a les autonomies competències en de determinades matèries, com és el cas de la *Ley Orgánica 2/2006 de Educación*, que estableix en la disposició final sisena que «Las normas de esta ley podrán ser desarrolladas por las Comunidades Autónomas...» a excepció de les que correspondrà regular al Govern o a l'Estat. La regulació és la següent:

A la Comunitat de Madrid: *Ley 1/2007 de 21 de febrero de Mediación Familiar de Madrid*.

A Catalunya: Llei 15/2009, de 22 de juliol de mediació en l'àmbit del dret privat de Catalunya.

2.1. Catalunya

Des de l'any 2006 Catalunya incorpora tota una mena de lleis, decrets i instruccions orientades a la millora i cura de la convivència escolar. En concret:

- LLEI 12/2009, de 10 de juliol, *d'Educació*, estableix a l'article 7 que tots els membres de la comunitat escolar (incloses les famílies) tenen el dret a una bona convivència i deure facilitar-la.
- DECRET 142/2007 i 143/2007 de 26 de juny, estableixen l'*ordenació de les ensenyances d'educació primària i secundària*, que promouen que cada centre hi ha d'establir els principis per a l'elaboració del pla de convivència, que formarà part del projecte educatiu.
- DECRET 155/2010, de 2 de novembre, *sobre les direccions dels centres* senyala en l'article 7.b que una de les funcions específiques de la direcció serà afavorir la convivència en el centre.
- DECRET 279/2006, de 4 de juliol, *sobre drets i deures de l'alumnat*. Diu que es reforça el caràcter educatiu, tant per a prevenir com per a corregir conductes inadequades i mantenir actituds de responsabilitat, amb la incorporació de la mediació escolar. Senyala la mediació com un procés educatiu de gestió de conflictes i dedica tot el Títol tercer a descriure quina serà la seva regulació, característiques essencials i àmbit d'aplicabilitat.

2.2. Madrid

Ja a la Comunitat de Madrid trobem:

- DECRET 15/2007, de 19 d'abril, *por el que se establece el marco regulador de la convivencia en los centros docentes de la Comunidad de Madrid*, on el marc regulador perquè els centres públics i privats concertats que imparteixen

educació bàsica i secundària post-obligatòria, elaboren el seu propi Pla de Convivència i estableixin les normes que garanteixin el seu compliment.

2.3. Anàlisis comparatiu

D'entrada, si ens centrem en la normativa de Catalunya, en el Decret 279/2006, veiem una concreta i detallada descripció de la mediació escolar i com dur-la a terme:

- Serà la direcció dels centres educatius qui deurà afavorir la convivència i garantir la mediació en la resolució de conflictes. (Art. 4.1)
- Es regirà sota els principis de la voluntarietat, la imparcialitat, confidencialitat i el caràcter personalíssim. (Art. 24)
- Apunta els casos en els quals no serà possible accedir a la mediació; que s'hagi produït agressió física i amenaces o les vexacions o humiliacions, la reiterada i sistemàtica comissió de conductes contràries a les normes de convivència en el centre o quan ja s'hagi utilitzat el procés de mediació en dos conflictes amb el mateix alumne, durant el mateix curs. (art. 25)
- Contempla les formes de tancament del procés; si pot donar-se mitjançant pactes de conciliació, de reparació; si finalitza sense acord o s'hagin incomplert els pactes acordats. (art. 28)
- Serà al mediador que dirigirà el procés, el qual ha de tenir formació específica i podrà ser tan personal del centre i alumnat com pares d'aquests. (art.27)

En segon lloc, en la Comunitat de Madrid, amb el Decret 15/2007 es parla sobre la convivència en centres docents, però no recull la mediació escolar en específic com a mètode resolutori de conflictes. Insistim en fet que, encara que no mitjançant textos legals, sí que s'hi ha estès un model de mediació en els centres de la Comunitat Autònoma.

A l'any 2001, amb l'estudi "*Investigación evaluativa sobre el programa de mediación de conflictos en los centros escolares*" s'examina l'impacte real dels programes de mediació en la millora de la convivència, amb una mostra de 24 centres. Es conclou que la mediació contribueix a frenar l'augment d'amonestacions, reduint el nombre d'expedients disciplinaris, valorant un 71% dels centres la mediació escolar com una eina positiva pel tractament dels conflictes. Sent una mica desfasada, aquesta publicació ens serveix per a comprovar que la mediació escolar no sols existeix a Madrid, sinó que es du a terme des de fa anys i que llavors ja era viable.

Segons l'article "*La mediación escolar en la comunidad de Madrid: Análisis del impacto de la formación en el profesorado y alumnado en el IES "Las Américas"*" de Parla (2010), es va analitzar tant al professorat i alumnat que formava part del programa de mediació escolar com el grup de control que no, es va concloure que la mediació és una de les mesures que pot contribuir al fet que exis-

teixi un clima més positiu i ordenat. A més, els resultats van mostrar que “la formació en mediació pot tenir un impacte en el racionament soci-moral, al facilitar el desenvolupament d’aspectes com l’empatia o l’adopció de noves perspectives...”

Altre exemple de mediació a Madrid ho trobem en l’*IES de San Isidro*, l’*IES Alameda de Osuna* i l’*IES Madrid Sur*. Aquí són els mateixos alumnes qui relaten la importància que se’ls doni veu en el procés de resolució de conflictes. Professors i alumnes coincideixen que en responsabilitzar als joves i donar-los-hi funcions, suposa implicar-los activament en la comunitat escolar. Es desenvolupa un sentiment de compromís i responsabilitat amb el centre.

Per últim, i tornant a la comunitat catalana, en l’estudi “La mediació en l’àmbit escolar” realitzat en diferents centres, observem el fet que la majoria de l’alumnat entrevistat valora positivament l’oportunitat d’expressar els seus descontents en un clima de confidencialitat; que la majoria de centres consideren que la mediació no hauria d’incloure al professorat com a mediadors; que el professorat participa més que l’alumnat en la seva difusió de la mediació i, en sintonia amb els estudis anteriors, s’afirma que els equips directius opinen que el clima escolar ha millorat a conseqüència de la mediació.

3. Propostes de millora

Com hem pogut observar, existeix una gran diferència quant a l’especificació que es fa en la normativa de convivència de Catalunya, enfront del Decret de convivència escolar de la comunitat de Madrid en el que no existeix pràcticament menció. Malgrat això, observem que sí es dona la mediació escolar en molts instituts madrilenys, però cal preguntar-nos, d’acord amb què es regulen els processos de mediació; quins criteris se segueixen per a determinar el límit de les conductes que no són mediables; quins són els principis de la mediació escolar; qui podrà exercir de mediador; a quin tipus d’acords es pot arribar; i quin serà el mecanisme de tancament de la mediació. En suma, no hi ha prou amb què aquest procediment es doni per entès basant-se en la regulació de la Llei 1/2007 de mediació familiar de la Comunitat de Madrid. És necessari que la mediació en l’àmbit escolar tingui la seva regulació específica, i que sigui la més exacta possible, sense deixar molt marge d’actuació, doncs la mediació escolar no només està senyalada com un mecanisme de resolució de conflictes, sinó que el fet de produir-se en una etapa evolutiva tan crucial com és la infància, suposa la interiorització d’estratègies i habilitats de cooperació i col·laboració, així com el desenvolupament de l’empatia, el compromís i la responsabilitat enfront del demés.

Pel que fa a la posició que té Catalunya, no està de més senyalar que, malgrat que la normativa de convivència és força àmplia, es podria desenvolupar aspectes com una millor especificació sobre el tipus de formació que han de tenir els mediadors, l’obligatorietat de rebre informació per part del centre cap a pares i alumnes i, sobretot, assegurar-se de la seva aplicació.

4. Conclusions

Concloïem que, en general, els equips directius dels centres opinen que el clima escolar ha millorat des de la consideració de la mediació com una estratègia de resolució de conflictes.

Centrant-nos més en les normatives, veiem una diferència abismal. Mentre que Catalunya dedica un títol complet a la mediació, la normativa Madrilenya dedica més de la meitat del decret a tractar les faltes de disciplina i el procediment sancionador i els procediments disciplinaris. No aporta propostes per a una millora del clima en el centre educatiu i es limita a apuntar quins comportaments seran castigats i de quina manera, deixant al marge la regulació de tota possible mediació o resolució de conflictes per via de l'acord. Sorpren que a Madrid, sent una de les comunitats impulsores de la mediació escolar no tingui referència expressa a ella en els seus textos institucionals.

Per altra banda, és important fer una diferenciació del que es denomina mediació des d'una perspectiva jurídica, imposada pel jutge i "d'obligatori compliment" al que es considera mediació escolar. Aquesta última, sent propulsada pel centre no té vinculació jurídica, no és una alternativa al procés judicial, és una mesura interna dels centres que està orientada fins a una pacífica convivència, evitant així escalades de conflictes que poden desembocar en la mediació judicial.

Per últim, apuntar que aquestes mediacions les porten a terme els membres del centre i alumnes, i s'hauria d'aconseguir que fossin els mateixos professionals de la mediació escolar, recolzats pel professorat, els que portin aquest procés; no només per la importància que té en el desenvolupament de la convivència pacífica en el centre, sinó perquè (segons avala l'estudi avanç mencionat de Catalunya) tant alumnes com professors consideren que en la mediació no s'hauria d'incloure professorat com a part del conflicte a resoldre.

Bibliografia

- BINADURO, J.A. y MUÑOZ, B. (2007). *Educación desde el conflicto. Guía para la mediación escolar*. Barcelona: Ceac.
- DECRET 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no universitaris de Catalunya.
- DECRETO 15/2007, de 19 de abril, por el que se establece el marco regulador de la convivencia en los centros docentes de la comunidad de Madrid.
- DECRETO 142/2007, de 26 de junio, por el que se establece la ordenación de las enseñanzas de Educación primaria.
- DECRETO 143/2007, de 26 de junio, por el que se establece la ordenación de las enseñanzas de Educación secundaria obligatoria.
- DECRETO 155/2010, de 2 de noviembre, de la dirección de los centros educativos públicos y del personal directivo profesional docente.
- FERNANDEZ, I (2004). *El tratamiento de los conflictos a través de los iguales: la mediación escolar y el alumno ayudante*.

LEY 1/2007, de 21 de febrero, de Mediación Familiar de la Comunidad de Madrid

TORREGO, J. C. y GALÁN, A. (2001). Investigación evaluativa sobre el programa de mediación de conflictos en centros escolares. *Revista de Educación*, 347. Septiembre-diciembre 2008, pp. 369-394.

* Carmen María Gómez Sempere, Graduada en Criminología por la Universitat de València. Estudiante del Màster de Mediació: especialitat en Mediació Familiar i en Mediació dels Àmbits del Dret Privat de la UAB. Autora.

** Consol Martí Balledellou, mentora.